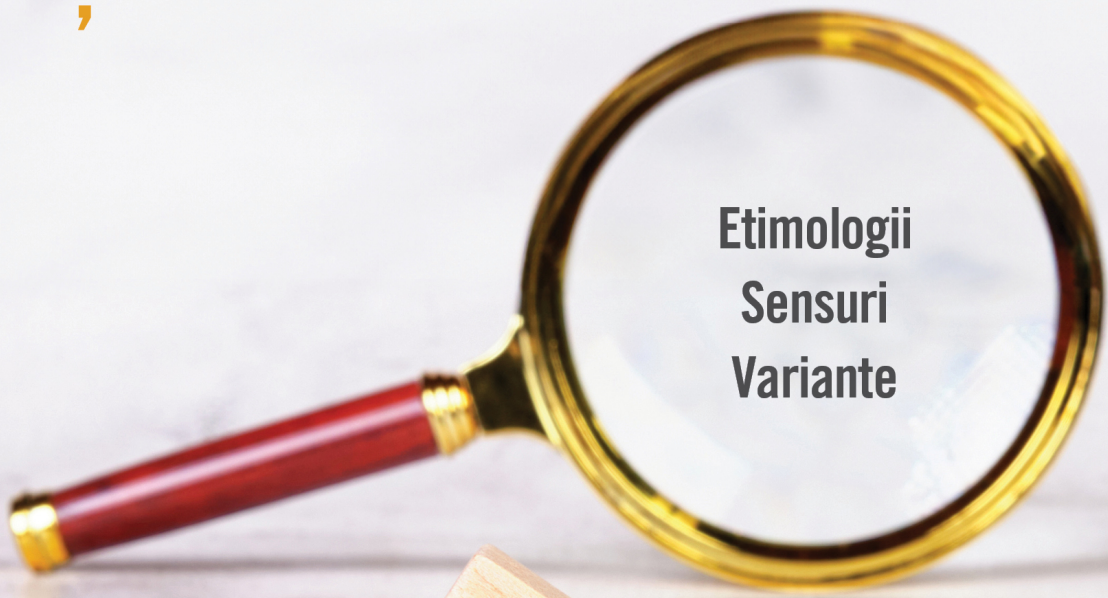

ILIE-ȘTEFAN RĂDULESCU

DICTIONAR SELECTIV DE NUME DE BOTEZ ȘI DE FAMILIE

Etimologii
Sensuri
Variante

Cuvânt-înainte

Ideea elaborării unui dicționar onomastic pentru marele public mi-a fost inspirată de doi factori importanți: 1. caracterul livresc, greu accesibil, pentru omul de rând, al unor lexicoane și eseuri de specialitate (aflate, cu deosebire, în biblioteci de profil); 2. dorința, dublată de curiozitate, a numeroși cetățeni de a-și cunoaște obârșia numelui de botez (sau mic) ori a celui de familie (patronimic) și de a desluși, după caz, sensurile „ascunse” ale acestor nume de persoane.

Academicianul Alexandru Graur* observa (cu aproape șase decenii în urmă) că „Aproape toate limbile vorbite azi în Europa: romanice (provenite din limba latină), slave, baltice, germanice, celtice, greaca, albaneza, și multe dintre cele asiatice: armeană, persana, indiană, sunt înrudite între ele și derivă dintr-o limbă unică, vorbită acum câteva mii de ani și denumită, prin convenție, indo-europeană.”

Idiom neolatin, balcanic, limba română – ca limbă romanică – și-a creat, de-a lungul istoriei, propriul ei „onomasticon”, în care nume proprii din latina savantă au lăsat urme vizibile peste milenii: **Aurel, Cezar, Claudiu, Constantin, Cornel, Cristian, Emil, Gaspar, Iulia, Iustin, Lavinia, Livia, Marcel, Marcu, Marin, Octav(ian), Ovid(iu), Paul, Pompiliu, Roman, Roza, Sabin, Sergiu, Silviu, Stela, Tatiana, Tiberiu, Titus, Valentin, Valeriu, Veronica, Victor, Virgil** etc.

Multe nume românești de familie s-au format prin derivarea, relativ simplă, cu sufixul „-ar”, a unor meserii tradiționale: **Boaru, Ciubotaru, Cizmaru, Cojocaru, Croitoru, Dogaru, Fieraru, Măcelaru, Moraru, Olaru, Pânzaru, Pescaru, Prunaru, Rotaru, Trăistaru, Zidaru** etc. Regionale sau ieșite din uz, pot fi menționate și alte nume, mai dificile, care oglindesc fie îndeletniciri ale unor vremuri apuse (**Calangiu** „spoitor”, **Covaliu** „fierar”, **Harabagiu** „căruțaș”, „cărăuș”, **Herghelgiu** „îngrijitor al unei herghelii”, **Magheru** „bucătar”, **Păcuraru** „cioban”, **Răcaru** „care prinde/(și) vinde raci”, **Sabău** „croitor”, **Suciu** „cojocar” etc.), fie situații și funcții sociale: **Armașu, Banu, Cluceru, Comișel, Postelnicu, Spătaru, Vornicu** etc.

Exceptând împrumuturile asimilate din timpurile străvechi până în cele moderne, limba română și-a produs un număr însemnat de nume de botez, apelând la substantive comune de origine latină: **Bujor, Busuioc, Florica, Mugur, Rodica, Sânziana, Viorica/Viorel; Albina, Lupu, Mioara, Păun, Puiu/Puica, Ursu; Alina, Barbu, Codrea, Doina, Domnica, Dorin, Luminița, Norocel, Soare, Sorin** etc. „Moda” a făcut să pătrundă, în onomastica românească, și nume de alte origini: pe lângă cele latinești intrând elemente grecești și slave, biblice și mitologice (**Aurora, Diana, Didona, Duiliu, Flora, Hector, Minerva, Traian, Venera** etc.).

Față de prenume, formarea numelui de familie reprezintă un proces mai apropiat în timp, îndeosebi din secolul al XIX-lea, proces bazat, cu precădere, pe derivarea unor nume de botez, porecle, toponime etc., cum ar fi, de pildă, fie cu sufixul „-escu” (**Alexandrescu, Bălănescu, Beldescu, Buricescu, Costăchescu, Drăgănescu, Dumitrescu, Elefterescu, Enescu, Filipescu, Florescu,**

* Autor a cărui operă mi-a oferit principalele puncte de reper ale sintezei de față (a evoluției onomasticii românești).

Fotescu, Gavrilescu, Georgescu, Grigorescu, Ionescu, Iordăchescu, Jipescu, Lăzărescu, Marinescu, Mărășescu, Mihăilescu, Mircescu, Nicolescu, Nistorescu, Oprescu, Petrescu, Rădescu, Stănescu, Stoicescu, Șerbănescu, Ștefănescu, Tomescu, Zaharescu etc.), fie cu sufixul compus „-ulescu” (Albulescu, Bărbulescu, Crețulescu, Dinulescu, Enciulescu, Frânculescu, Ianculescu, Nițulescu, Pârvulescu, Rădulescu, Săndulescu, Stănciulescu, Țuculescu, Ursulescu, Voiculescu etc.).

O categorie importantă o constituie numele de familie derivate (de la unele adjective, calități sau nume de localități) ori cu sufixul „-anu” (Arpășanu, Băcăuanu, Brezoianu, Buzoianu, Călărășanu, Dăianu, Dobrogeanu, Hațeganu, I(eșanu), Oșlobanu, Răducanu, Romașcanu, Seceleanu, Tătăranu, Vârtejanu, Vișoianu, Vlădoianu, Zăvoranu, Zimniceanu etc.) ori cu sufixul „-eanu” (Alămureanu, Albeșteanu, Ardeleanu, Avrigeanu, Bănățeanu, Bârlădeanu, Brașoveanu, Bucureșteanu, Budișteanu, Căzănișteanu, Cornățeanu, Craioveanu, Cuneșteanu, Dumbrăveanu, Kogălniceanu, Lizeanu, Lozneanu, Măgureanu, Moldoveanu, Mureșeanu, Orășeanu, Ploieșteanu, Prahoveanu, Pruteanu, Răchițeanu, Sălcudeanu, Sântimbreanu, Sireteanu, Slobozeanu, Trestioreanu, Vizireanu etc.).

Un număr deloc neglijabil de nume familiale a fost creat în secolele din urmă (pe lângă orice radical, nume de botez, augmentativ sau poreclă) cu ajutorul sufixului „-oiu” (Alexoiu, Bălășoiu, Brăiloiu, Cătănoiu, Chirițoiu, Evoi, Filipoiu, Floroiu, Izbășoiu, Negoiu, Oproiu, Pătrășcoiu, Păvăloiu, Pietroi, Predoi, Rădoi, Stănoiu, Ștefănoiu, Udroi, Vișoiu, Vlădoiu etc.). Cu sufixul „-eș” (de origine slavă și maghiară) s-au format nume de familie derivate din porecle, substantive și adjective, mai ales românești (Beleş, Codreș, Moaleș, Rareș etc.). Pentru Oltenia, un sufix devenit specific îl reprezintă „-ete”/„-ulete” (Bobonete, Chivulete, Crăciunete, Frunzete, Ionete, Mărculete, Păsculete, Păunete etc.). Cu sufixul „-otă” (de origine slavă), apar derivate onomastice sau toponimice (Albotă, Balotă, Calotă, Dobrotă, Jacotă, Laiotă, Racotă etc.), iar cu sufixul „-șa” apar derivate de la numele de botez (Capșa, Domșa, Dracșa, Focșa, Lupșa, Micșa, Tomșa, Tripșa etc.).

*

Din vremuri îndepărtate, creștinismul ne-a transmis, prin limba ebraică, atât nume de botez simple, sub forma unui singur cuvânt sau a unei fraze (Adam „lut”, Eva „viață”, David „iubitul”, Gabriel „eroul lui Dumnezeu”, Ilie „Dumnezeul meu este Iehova”, Mihail „cine-i ca Dumnezeu?”, Zaharia „Iehova și-a amintit” etc.), cât și nume de botez compuse (Abraham „tatăl mării mulțimi”, Veniamin „fiul mâinii drepte, al norocului”, Matei „darul lui Iehova”, Simion „împlinirea dorinței” etc.). Numele de familie evreiești sunt, de regulă, compuse [Goldstein (Gold „aur” + Stein „piatră”), Grünberg (Grün „verde” + Berg „munte”), Rosenthal (Rose „trandafir” + Thal „vale”), Tannenbaum (Tanne „brad” + baum „arbore”) etc.].

Din greaca veche, cele mai multe nume sunt compuse, precum cele indiene sau iraniene [Alexandru (alexo „a ajuta” + andros „bărbat”), Aristide (aristo „cel mai bun” + ridos „înfățișare”), Calinic (Kalli „frumos” + nike „victorie”), Doroftei (doro „dar” + theos „zeu”) Eugen (eu „bun, bine” + genos „născut”), Filip (philo „iubitor” + hippos „cal”), Hariclea (kharis „grație” + kleos „glorie”), Socrate (so „teafăr” + kratos „forță”), Teofan (theos „zeu” + phan „a apăra”), Timotei (timaos „a onora” + theos „zeu”) etc.]. Numele de familie sunt ori simple [Alifantis „țesător”, „păianjen”, Duca „duce, doge”, Macri „lung”, Malaxa „manipulant”, Metaxa „mătăsar”, Russo „roșcovan”,

Stavri „cruce” etc.] ori compuse [Carianopol „fiul lui Iani cel negru”, Papahagi (pap(p)a „preot” + hagi „hagiu”), Xenopol (xeno „străin” + -o-poulos „băiat”), Zarifopol (zarifis „elegant”) etc.].

Din limba turcă, influențată de arabi și persani, au rămas nume ca Aladdin „înălțimea religiei”, Bacaloglu (bakkal „băcan” + oglu „fiu”), Caracas (kara „negru” + kas „sprânceană”), Caraman „câine negru, oaie neagră”, Cărăbaș „cap negru, călugăr”, Nastratin „ajutătorul religiei”, Pazvantoglu (pazvant „paznic de noapte” + oglu „fiu”) etc.

În ceea ce privește limba maghiară, numele de botez preluate aparțin cu precădere calendarului sau influenței germane (Antal „Anton”, Bela „A(da)lbert”, Domokos „Dominic”, Ernő „Ernest”, Ferenc „Franz”, Gabor „Gabriel”, Gergely „Grigore”, György „Gheorghe”, Gyula „Iuliu”, Imre „Emerich”, Istvan „Ștefan”, Ianoș „Ion”, Lajos „Ludovic”, Laszlo „Vladislav”, Lőrincz „Laurențiu”, Mihaly „Mihai”, Miklos „Nicolae”, Sandor (Șandru, Șendrea „Alexandru”); Ilona „Elena”, Katalin „Ecaterina”, Margit „Margareta” etc. Între numele de familie, cele mai frecvente sunt Asztalos „tâmplar”, Dobos „toboșar”, Farcas „lup”, Fazekas „olar”, Fekete „negru”, Hos(s)u „lung”, Kiss „mic”, Kovacs „fierar”, Molnar „morar”, Nagy „mare”, Sos „sărat”, Szabo „croitor”, Takacs „țesător” etc., unele dintre acestea desemnând nume de popoare: Horvath „croat”, Nemetb „german”, Olah „român”, Orosz „rus”, Szasz „sas”, Tot (Täut(u) „slovac”), Török „turc” etc.

Numele de proveniență germană se aseamănă, ca mod de compunere, cu cele grecești: Albert (ald „nobil” + berht „glorie”), Conrad (chuon „îndrăzneț” + rad „sfat”), Friedrich (frid „pace” + rich „bogată”), Hermann (hari „armată” + manna „bărbat”), Ludwig (hlod „vestit” + wig „luptă”), Rudolf (wolf „lup”), Matilda (mahte „tare” + hildi „luptă”), Oscar (os „As”, zeu nordic + gari „lanț”), Sigismund (sig „victorie” + mund „protector”) etc. Dintre numele de familie, mai frecvente sunt: Fischer „pescar”, Schmidt „fierar”, Wagner „căruțaș”, Weber „țesător” etc., precum și unele vizând originea etnică: Deutsch „german”, Polack „polonez”, Schweizer „elvețian”, Ungar „maghiar” etc.

În slava veche, numele erau de obicei compuse, ca și la alte populații de limbă indo-europeană: Bogdan (bog „Dumnezeu” + dan „dat”), Dragomir (drag „drag” + mir „pace”, „lume”), Kazimir (kaz „a învăța pe altul”), Miroslav (mir „lume” + slav „glorie”), Vladislav (vlad „stăpânire”) etc. Cu timpul, derivarea cu sufixe a dobândit tot mai mult teren în țările slave de astăzi, vecine, în care patronimele și-au creat unele sufixe specifice: „-ov”/„-ev”, în rusă și bulgară (Ivanov, Iakovlev), „-owicz”/„-ewicz” și „-ski”, în limba poloneză (Kurylowicz, Mickiewicz; Paderewski), „-ici” în sârbocroată (Minovici), „-in”, în rusă (Pușkin), „-enko”, „-iuk”, „-ciuk”/„-enciuk”, în ucraineană (Șevcenko, Beniuc, Tcaciuk, Rebenciuc) etc.

În final, doresc să îi încredințez pe cititori că atât sinteza de mai sus asupra izvoarelor onomasticii românești (privite etimologic și semantic), cât și descrierea, individualizată, a numelor de persoane evocate sunt rezultatul unei atente și riguroase selecții și prelucrări critice a surselor documentare de specialitate, semnalate în bibliografia acestei lucrări.

ILIE-ȘTEFAN RĂDULESCU

C

- CACOVEANU: nume < top. **Cacova** + suf. „-eanu”.
- CADAR(I)U: idem < magh. **Kadar** „butnar” + suf. „-iu”.
- CADÂR: idem < tc. **kadâr** „puternic, capabil”.
- CAIUS: prenume < lat. **Caius**. Cf. it. **Caio**; magh. **Kajusj**; rus. **Cai, Caia**.
- CALAFETEANU: nume < top. **Calafat** + suf. „-eanu”.
- CALANGIU: idem < **calangiu** [înv.] „spoitör de vase de aramă”.
- CALINIC: idem < gr. **Kalinikos** [**kalos** „frumos, bun” + **nike** „victorie”]. Cf. bg., rus. **Kalinic, Kaliaica, Kalinikiia**; ucr. **Kalenic** etc.
- CALIOPI: prenume (mitologic) < gr. **Kalliope** „cu voce frumoasă” [**kalos** „frumos, bun” + **ops, opos** „voce, glas”]. Alte forme: **Caliopia, Caliepe**. Cf. rus. **Kalliopii, Kalloopia**; bg. **Kali-opa, Kaliapia**; magh. **Kalliope** etc.
- CALIPSO: idem < gr. **Kalypso**.
- CALISTRAT: nume < gr. **Kallistratos** [**kalos** „frumos, bun” + **stratos** „armată”]. Alte forme: **Calistratie**. Cf. rus. **Kalistrat, Kalistrata**; bg., ucr. **Kalistrat** etc.
- CALOIANU: idem < gr. **Kaloianis** [**kalos** „frumos” + **lani** „lon”]/**caloian** „obiect de ritual folcloric, din lut, pentru invocarea ploii”.
- CALOMFIR: idem < **calomfir** (bg. **kalofer**) „plantă erbacee, aromatică”; [reg.] **calapăr** [sl. **Kaloper**].
- CALOTĂ: idem < **cal** + suf. „-otă”. Cf. sl. **kalota** [**kal** „negru”].
- CAMIL: supranume < lat. **Camillus** „băiatul dintr-o familie nobilă, care ajută la efectuarea sacrificiilor”. Cf. fr. **Camille**; it. **Camillo, Camilla**; magh. **Kamill, Kamilla**; rus. **Kamill, Kamilla** etc.
- CAMILAR: nume < lat. **Camillarius**.
- CANDIANO: idem < gr. **Kandianos**/top. **Candia** (**Creta**) + suf. „-anos”.
- CANDID: prenume < lat. **Candidus**.
- CANTACUZINO: nume < gr., introdus, la noi, în sec. al XVII-lea.
- CANTEMIR: idem < tăt. **Kantemir** (**kan** „sânge” + **temir** „fier”).
- CAPDEBOU: idem < arm. **Capdebou**.
- CAPOIANU: idem < **Capoiu** (**căpoi** „cap mare”) + suf. „-eanu”. Cf. gr. **Kapoianos**.
- CAPȘA: idem < **cap** + suf. sl. „-șa”/top. **Capșa**.
- CARACAȘ: idem < arm. **Caracas** [tc. **kara** „neagră” + **kaș** „sprânceană”].
- CARACOSTEA: idem < arom. [tc. **kara** „negru” + **Costea** (varianta românească a lui **Caracotta**)].
- CARAFOLI: idem < gr. **Karafulidis, Karafuli**.
- CARAGEA: idem < **carageá** [reg.] „negru-închis”, „trandafir din India”; → „văzdoagă”, „craiță”, „garoafă”. Cf. tc. **Karağa**.
- CARAGIALE: idem < pl. lui **Caragea** (v. supra) [**kara** „negru” + varianta grecească a numelui „lon”].
- CARAGIANI: idem < gr. **Karagiannis** (v. **Caragi-ale**).
- CARAGIU: idem < arom. **Caragiu** „negriciosul” [tc. **karaği** „clevetitor”]/**caragiu** [înv.] „postav aspru și tare pentru haine soldățești”.
- CARAIAN: idem < v. **Caragiale, Caragiani**.
- CARAION: idem < v. **Caraiani** (variantă românească).
- CARAMAN: idem < gr. **Karaman** („nume de bou cu părul negru”, „om înalt” etc.)/top. gr. **Karaman**. Cf. sl. **Karaman**.
- CARAMITRU: idem < gr. **Karamitru**.
- CARANFIL: idem < **Caramfil** (**calomfir** „plantă erbacee aromatică, cu flori galbene”). Cf. bg. **Kalofer**.

- CARIANOPOL:** idem < gr. **Karianos** + suf. gr. **-polos** („fiul lui Iani cel negru”).
- CARINA:** prenume < lat. **Carus, Cara** (**carus** „drag, iubit”, „grațios”). Cf. it., sp. **Carina**; magh., rus. **Karina**; germ. **Karin**.
- CARMEN:** idem < top. ebr. **Karmel** „grădină”. Derivate (de influență spaniolă): **Carmelita, Carmelina, Carmencita** etc.
- CAROL:** idem < germ. **Karl** „bărbat, om liber, om din popor”. Variante vechi de influență slavă, săsească ori maghiară: **Cârlea, Cârle, Cârlan, Cârroman, Cârlova**. Variante feminine mai noi și rare: **Carola, Carolina, Charlotte**. Cf. engl. **Charles**; fr. **Charle(s), Charlotte**; it. **Carlo**; sp., port. **Carlos**; ol. **Karel**; magh. **Karoly, Karola, Karolina**; rus. **Karl, Karolina**; bg. **Karl, Karlo, Karlio, Karolina**; ceh. **Karel**.
- CAROPOL:** nume < gr. **Karopulos**.
- CARP:** idem < gr. **Karpos** (**karpos** „fruct”, „copii”). Alte forme, prin intermediar slav: **Carpu, Carpe, Carpan, Carpăn, Carpici, Carpiș**.
- CARPEN:** idem < **carpen** „arbore înalt, cu frunze ovale și lemn tare și alb”/„top. **Carpen** [lat. **carpinus**].
- CARTOJAN:** idem < top. **Cartojani**. Cf. **cârtog** (reg.) „culcuș de iepure”, „ascunzătoare a animalelor sălbatice”, „gaură de sub vatra cuptorului”.
- CASANDRA:** prenume < gr. **Kassandra** (**kass** „distins, ales” + **andros** „bărbat”).
- CASAPU:** nume < **casap** (reg.) „măcelar”, „călău” (tc. **kasap**).
- CASIAN:** idem < lat. **Cassianus**. Frecvente în epoca modernă: **Casian, Casin**. Cf. it. **Cassiano**; magh. **Kasszian**; bg., rus. **Kas(s)ian** etc.
- CATANĂ:** idem < **catană** (reg.) „ostaș, soldat” (magh. **katon**).
- CATARGI(U):** nume < **catârgiu** „păzitor sau vizitiu de catări” (tc. **katur** „catâr” + suf. „-agiu”).
- CATINCA:** prenume < v. **Ecaterina**/bg. **katinka**.
- CATRANGIU:** nume < tc. **katran** (**catran**) + suf. „-agiu”.
- CAVADIA:** idem < gr. **Kavadia(s)**.
- CAZIMIR:** idem < pol. **Kazimierz** (**kazi** „a spune, a predica” + **mer** „ilustru, celebru”). Cf. fr. **Casimir**; it. **Cazimiro**; magh. **Kazimer, Kazimir**; bg., rus. **Kazimir** etc.
- CĂBULEA:** idem < **Cabulea** [**cabul(ă)** „consimțământ”/cabulă (înv., rar) „superstiție (de jucător de cărți)” + suf. „-(ul)ea”]. Cf. tc. **Kabul**.
- CĂLIN, CĂLINA:** prenume < sl. **Kalin, Kalina**. Forme hipocoristice și derivate: **Călineș, Călinel, Călincea, Călinița** etc. Cf. top. **Călinești**.
- CĂMĂRĂȘESCU:** nume < **cămăraș** [(înv.) „slujbaş având în grijă cămara sau odaia domnitorului.”] + suf. „-escu”.
- CĂRĂBAȘ:** idem < **cărăbaș** „cântăreț din fluier, cimpoi”/tc. **karabaș** „cap negru”, „călugăr”.
- CĂRMĂZAN:** idem < **cârmâz** [(pop.) „o insectă”, „o plantă erbacee”, „o materie de colorat”] + suf. „-an”. Cf. tc. **kirmuz**.
- CĂRPINIȘAN:** idem < **cărpiniș** [„pădure de carpeni”] + suf. „-an”. Cf. top. **Cărpiniș**.
- CĂTĂLIN, CĂTĂLINA:** prenume < v. **Ecaterina**/top. **Cătălina**. Cf. magh. **Katalin, Katalina**.
- CĂTĂNOIU:** nume < **Catană** [**catană** (reg.) „ostaș, soldat”] + suf. „-oiu”.
- CĂZĂNIȘTEANU:** idem < top. **Căzănești** + suf. „-eanu”.
- CÂNDEA:** idem < **Cânda** (bg. **Kânda**). Cf. top. **Cându, Cândești**.
- CÂRCIUMARU:** idem < **cârciumă** (sl. **kručima**) + suf. „-ar”.
- CÂRJAN:** idem < **cârjan** (pop.) „voinic, spătos”. Cf. top. **Cârja**.
- CÂRLOVA:** idem < v. **Carol**/bg. **Kârlov**.
- CÂRSTEA:** idem < sl. **krsta/krsto** + suf. „-ea”. Cf. top. **Cârstani, Cârste, Cârstieni**.
- CÂRSTOCEA:** idem < **Cârstu** (sl. **krsto**) + suf. bg. „-oce”.

CÂRSTOIU: idem < **Cârstu** (sl. **krsto**) + suf. „-oiu”.

CÂRȚAN: idem < top. **Cârța/cârță** [(reg.) „câr-pă, petic”] + suf. „-an”.

CÂȚU: idem < bg. **kătso**.

CEACĂRĂSCU: idem < **Ceacâru** [(reg.) „om cu ochii încrucișați”, „sași, spanchi”, „posac”, „cherchelit”] + suf. „-escu”. Cf. tc. **čakir** „albastru cu ape cenușii”.

CEACU: idem < top. **Ceacu** (bg. **Čako**)/**ceac** (reg.) „cârlig special de prindere a buștenilor pe apă”, „țapină”.

CEAUȘESCU: idem < **Ceauș(u)** [**ceauș** (înv.) „funcționar în Țările Române, cu atribuții diverse”; „comandant, șef, vătaf al slugilor”; „căprar în vechea armată”] + suf. „-escu”/top. **Ceaușești**.

CEAUȘOGLU: idem < tc. **Ceaușoglu** „fiul ceaușului” (**čavuş** „sergent” + **oglu** „fiu”).

CECILIA: prenume < lat. **Caecilia** „patroana muzicii și a muzicienilor”. Cf. fr. **Cécile**; it. **Cecilio**, **Cecilia**; sp. **Cecilia**; magh. **Cecilia**, **Cecilian**; pol. **Cecylia**; rus. **Kikilia**, **Țețilia**; bg. **Țețilia**, **Cecilia** etc.

CELESTIN, CELESTINA: idem < lat. **Caelestis** „ceresc” (**caelus**, -um „cer”), corespondent al gr. **Urania** (epitet al zeiței **Afrodita**). Cf. fr. **Celestine**; it., sp. **Celestino**, **Celestina** etc.

CELIBIDACHE: nume < **cilibidachi**, diminutiv al lui **cilibiu** (reg.) „distins, nobil, frumos, gingaș”. Cf. gr. **Tselibidas**.

CEPARU: idem < **cepar** „sfredel”; „cultivator sau negustor de ceapă”/top. **Cepari**.

CEPELEAG: idem < **cepeleag** (reg.) „peltic, săsâit”.

CERNEA: idem < sl. **cern** „negru” + suf. „-ea”/top. **Cerna**.

CERNESCU idem < **Cerna** + suf. „-escu”/top. **Cernești**.

CERVIȘ: idem < magh. **cserviz** „argăseală”.

CETERCHI: idem < magh. **cseter** „baniță”.

CEZAR: prenume < lat. **Caesar** „divinitate”.

Alte forme vechi: **Chesar**, **Chisariu**, **Chisar**. Cf. fr. **Cézar**; it. **Cezare**; sp. **Cesario**; magh. **Cézár**; rus. **Kesar** etc.

CHERECHES: nume < magh. **Kerekes** „rotar”, „careaș”.

CHERESTEȘ: idem < magh. **Keresztes** „cruciat”, „cavaler al ordinului teuton”.

CHESA: idem < scr. **kesa** „pungă”.

CHEȘCĂ: idem < **Cheșcu**. Cf. bg. **Keškilov**.

CHIAJNA: prenume < **cheaj(i)nă** „prințesă” (fem. lui **cneaz** „prinț”)/top. **Chiajna**.

CHICIU: nume < bg. **Kičo** [**chici** (reg.) „pădure de unde se taie nuiiele”, „grind cu vegetație de sălcii și arini”; „vârf de ostrov, prag”; „coapsă, sold”]/top. **Chiciu**.

CHIOS(E)A: idem < gr. **Kio(s)sei(s)**/tc. **köse** (bg. **Kiose**) „cu barbă rară”, „spân”/top. **Chiosea**.

CHIPER: idem < **piper** (reg.) „ardei iute”/top. **Chiperu**.

CHIRCULESCU: idem < **Chiru**, **chircă** [(reg.) „sapă mică”, „cazma”] + suf. „-ulescu”/top. **Chirculești**.

CHIRIAC: prenume/nume < gr. **Kyriakos** („dumnezeiesc, aparținând lui Dumnezeu”), lat. **Cyriacus**. Forme împrumutate vechi: **Chiriachi**, **Chirica**, **Chiriachița**, hipoc.: **Chiru**, **Chira**, **Chirca**, **Chircă**, **Achița**, **Chița**, derivatele **Chiriță**, **Chiric(ă)**; → **Chiricuță**, **Ciurică**, **Ciura**, **Ciurel**. Cf. it. **Chiriaco**; fr. **Cyr**, **Cyricus**; bg. **Kir**, **Kiriak**; rus. **Kir**, **Kira**, **Kiriac**, **Kiriaca** etc./top. **Chiriacu**.

CHIRIACHIȚA: prenume < **Chiriac** (v. supra) + suf. „-ița”.

CHIRIL: nume < gr. **Kyrillos**, **Kyrios**. Forme vechi: **Ciuril**, **Curilă**, **Curea**, **Curoiu**. Forme hipocoristice și derivate: **Chiru**, **Chira**, **Chirița**, **Chirina**, **Chiran**, **Chera**, **Keralina** etc. O formă mai nouă, apuseană: **Ciril**/top. **Chiril**.

CHIRIȚA: prenume < **Chiril** (v. supra)/bg. **Kiritsa**.

F

FARCAȘ: nume < magh. *farkas* „lup”/top. *Farcaș, Farcașa, Fărcaș, Fărcașa*.

FARMACHE: idem < *Farmachi* (gr. *Farmakis*).

FAUR: idem < *faur* (înv.) „fierar”. Cf. top. *Făurei, Făureni, Făuroaia*.

FAZEKAȘ: idem < magh. *fazekaș* „olar”.

FĂLCOIANU: idem < top. *Fălcoiu* + suf. „-anu”.

FĂNIȚĂ: prenume < *Fane* + suf. „-iță”.

FĂTU: nume < *făt* (pop.) „copil mic”; (înv.) „fecior”; (pop. însoțit de adj. posesiv) „fiu”.

FEKETE: idem < magh. *fekete* „negru”.

FEDORCA: idem < *Fedor* (rar: *Fjodor*) + suf. „-ka”.

FEHER: idem < magh. *feher* „alb”.

FELECAN: idem < top. *Feleac* + suf. „-an”. Cf. top. *Feleacu*.

FELICIA: prenume < lat. *Felicia*, masc. *Felicius* (*felix*, *-icis* „fericit”)/*Felix* (v. infra).

FELIX: idem < lat. *felix*, *-icis* „fericit”. Cf. engl. *Felix, Felicia*; fr. *Félice, Félix*; germ. *Felix, Felician, Felicitas*; it. *Felix, Felicia, Felician, Feliciano*; pol. *Felicja*; rus. *Feliks, Felітіа* etc.

FENECHIU: nume < magh. *fenekö* „piatră de moară”.

FERNIC: idem < pol. *Fernik*.

FIERARU: idem < *fierar*/top. *Fierari*.

FIERĂSCU: idem < *Fieru* + suf. „-escu”.

FILARET: prenume/nume < gr. *Philaretos* (*filo* „prieten, iubitor” + *arete* „virtute”). Forme românești feminine: *Filareta, Finareta*/top. *Filaret*. Cf. bg., rus. *Filaret*.

FILIMON: nume < gr. *Philemon, Philemonos*/bg., rus. *Filimon*. Cf. it. *Filemone*; magh. *Filemon*.

FILIP: nume/prenume < gr. *Philippos* (*phil* „drag, iubit de” + *hippos* „cal”). Forme românești: *Filipan, Lipan, Filipache, Pache, Filipiu, Filipoc, Hilip, Pilip, Lipa, Filea, Fâciu*

etc. Prenume feminine: *Filipa, Filipina*, (top. *Filipeni, Filipești*). Cf. engl. *Philep*; fr. *Philippe*; germ. *Philippus, Philippa, Philippine*; it. *Filippo, Pipo*; sp. *Felipe, Filipo*; port. *Filipe*; magh. *Fülöp*; bg. *Filip, Filipa, Filipina*; rus. *Filip, Filipa*; scr. *Filip* etc.

FILOFTEIA: prenume < gr. *Philothea*, masc. *Philotheos* (*philo* „iubitor” + *theos* „Dumnezeu”) → rom. *Filotei, Filoteia*, numele de familie *Filoti (Hiloti)*, prenumele hipocristice feminine *Teia, Tia, Fia*. Cf. fr. *Philothée*; it. *Filoteo, Filotea*; magh. *Filotea*; bg. *Filotei, Filoteia*; rus. *Filofei, Filofeia* etc.

FILOTI: nume < *Filofteia* (v. supra).

FINTEȘTEANU: idem < top. *Fintești*.

FIREA: idem < *Firu, Fira* (hipoc. ale lui *Zamfir*) + suf. „-ea”. Cf. gr. *Firu*; bg. *Firo*.

FISCHER: idem < germ. *Fischer* „pescar”.

FISCHMAN: idem < germ. *Fischmann* (*Fisch* „pește” + *Mann* „bărbat”).

FLAVIUS, FLAVIA: prenume < lat. *Flavius, Flavia* (*flavus* „blond”). Forme românești: *Flavius, Flavia, Flavian* (nume de familie). Cf. fr. *Flavius, Flavien*; germ. *Flavia*; it. *Flavio, Flavia*; magh. *Flavia, Flavian*; bg. *Flavo, Flavian*; rus. *Flavii, Flavia, Flavian* etc.

FLORENTIN, FLORENTINA: idem < lat. *Florens, -ntis* („înfloritor”) + suf. „-inus”/„-ina”.

FLORENȚIU, FLORENȚ(I)A: idem < lat. *Florentius, Florentia*. Astăzi, la modă: *Florența*.

FLOREA, FLOAREA: nume/prenume < *floare*.

FLORESCU: nume < *Florea* + suf. „-escu”/top. *Florești*.

FLORIN, FLORINA: prenume < *flos*, *-is* + suf. „-in[a]”. Alte prenume: *Flora, Florela, Florian, Floriana, Florea, Floarea, Florian, Floraci, Florică, Floricel, Flori*. Cf. engl. *Flora*; fr. *Fleur, Flore, Florel, Florence, Florentin,*

R

RADA: prenume < sl. **Rada/Radu**.

RADU: prenume/nume < sl. **rad** „bucuros” (hipoc. de la bg. **radost**, rus. **radosti** „bucurie”). Variante românești: **Radu, Rădei, Rădiniță, Raicul, Radeș, Radan, Radeț, Radici, Radina** (top. **Radna**), **Radoe, Radoiță, Rados, Radoiță, Radovan** (top. **Radovanu**), **Rădac, Rădaia** (top. **Daia**), **Dăiță, Rădea, Rădei, Rădel, Rădicu, Rădilă, Rădin** (top. **Rădinești**), **Rădița, Rădișor, Rădocea, Rădoica, Doică** (top. **Doicești**), **Răducu, Ducu, Răducă, Răducan, Răducea, Răduică, Duică, Radulea, Răduleț, Rădulin, Răduș, Răduț, Duță** (top. **Rădăuți**) etc. Cf. bg. **Rad, Rado, Radan, Radej** etc.; **Radislav, Radoslav, Radomir**; rus. **Radim, Radimir, Radislov, Radmila, Radomir** etc.; magh. **Rado, Radiszlo, Radomir, Radvany** etc.

RADULIAN: nume < **Radu(l)** + suf. „-[e]ian”.

RAFILA: idem < bg. **Rahila** (ebr. **Rahel**).

RAFIRA: idem < **Rafila** (v. supra). Cf. engl. **Rachel**; germ. **Rahel**; magh. **Rahel**; bg. **Rahila**; rus. **Rahil** etc.

RAICU: idem < bg. **Rajko** [**raj** „paradis” + suf. „-ko”].

RAINEA: idem < bg. **Rajno** + suf. „-ea”.

RALEA: idem < gr. **Ralli(s)/Ralu** + suf. „-ea” (v. **Raluca**).

RALUCA: prenume < **Ralu** + suf. „-ca” (masc. **Rale, Ralea, Ralet**); fem. **Raleta, Ralița, Raluța**.

RAMADAN: nume < **ramadan** [**ramazan** (înv.) „a noua lună a anului musulman”; (fig. „glumet”), „stomac”].

RAMONA: prenume < sp. **Ramona**, masc. **Ramon** [germ. **Ragiumund** (**ragin** „consiliu, sfat” + **mund** „protecție, apărare”)]. Cf. fr. **Raymond**; germ. **Raimund, Raimunda**; it. **Raimondo**.

RANETTI: nume < **Ranete**/bg. **Rano** + suf. „-ete”.

RANGHEȚ: idem < **Rang(u)** [bg. **Rango**, magh. **rang**, germ. **Rang**] + suf. „-eț”.

RAREȘ: idem < **rareș** (înv.) „cu părul rar”, „cu barba rasă”, „spânatic”/top. **Rareș**.

RAȘCU: idem < hipoc. de la **Toderașcu**/bg. **Ras-ko**; pol. **Raszko**.

RAȚIU: idem < top. **Rațiu**/magh. **raț** „sârb” + suf. „-iu”.

RĂCARU: idem < **răcar** (înv.) „bărbat care prinde sau vinde raci”/top. **Răcari**.

RĂCHIȚEANU: idem < top. **Răchițeanu**/top. **Răchiți** + suf. „-eanu”.

RĂDESCU: idem < **Radu** + suf. „-escu”/top. **Rădești**.

RĂDIȚA: prenume < **Radu** + suf. „-iță”.

RĂDOI: nume < **Radu** + suf. „-oi”.

RĂDUCAN(U): idem < **Răducu** (v. **Radu**) + suf. „-an(u)”/top. **Răducani**.

RĂDUCU: prenume < **Radu** + suf. „-ucu”.

RĂDULESCU: nume < **Radu** + suf. „-[u]lescu”.

RĂGĂLIE: idem < **răgălie** (pop.) „desiș de rădăcini, buturugi, vreascuri, crengi la malul apei”.

RĂȘINARU: idem < **rășinar** (reg.) „persoană care se ocupă cu extragerea sau cu vânzarea rășinii”/top. **Rășinari**.

RĂUTU: idem < germ. **Roth**/top. **Răuți**.

RĂZVAN: prenume/nume < scr. **Răzvan** „reboțezat” [**rez** „încă o dată” + **zvate** „(a) numi”]/top. **Răzvani**.

RĂJNOVEANU: nume < top. **Rășnov** + suf. „-eanu”.

RĂMARU: idem < [a] **râma** [(pop.) „(a) săpa”, (a) scormoni, (a) scurma”] + suf. „-ar”.

RĂUREANU: idem < top. **Răureni**.

REBENGIUC: idem < ucr. **Rybenčuk**.

DICTIONAR SELECTIV DE NUME DE BOTEZ ȘI DE FAMILIE

ETIMOLOGII. SENSURI. VARIANTE

ILIE-ȘTEFAN RĂDULESCU s-a născut la 20 iulie 1934 și este licențiat în filologie al Universității din București; a fost profesor gradul I la Colegiul Național „Barbu Știrbei” din Călărași, președinte al Societății de Științe Filologice – Filiala Județeană Călărași, președinte al Comitetului Municipal de Cultură și Educație Călărași.

Este membru al Societății Scriitorilor Români, membru de onoare al Societății de Științe Filologice din România, membru de onoare al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, cetățean de onoare al municipiului Călărași și al județului Călărași.

A publicat, pe lângă volume de istorie literară și teatrală, de critică literară și memorialistică, numeroase volume consacrate limbii literare actuale.

A fost distins cu premii naționale pentru „creație literar-publicistică” și „eseu-istorie literară”, precum și cu diplome de excelență din partea Guvernului României, a Ministerului Culturii și Cultelor și a Ministerului Educației și Cercetării.

Dicționarul selectiv de nume de botez și de familie. Etimologii. Sensuri. Variante reprezintă o selecție, complexă și critică, a celor mai uzuali termeni prezenți, astăzi, în lucrări de specialitate fundamentale ale onomasticii românești. Autorul își propune să îndeplinească un deziderat al oricărui dintre noi: cunoașterea originii și, eventual, a semnificațiilor numelui personal, cu care ne identificăm în societate.

Cartea, conținând peste 2 000 de termeni onomastici, îi oferă cititorului cele mai uzuale și, de regulă, mai dificile nume de persoane, ale căror etimologii, sensuri ori variante (românești și străine) scot în evidență registrul neînchipuit de vast al izvoarelor, străvechi sau moderne, care au contribuit, de-a lungul istoriei, la crearea unui bogat și divers „onomasticon” național.